

Duše a „bezduché“ (u Platóna)

Platón nechá svého Sókrata říci, že „veškerá duše pečuje o to, co je bezduché, a obchází po veškerém světě“ (Faidros III, 246b – s. 35). Bylo by zajímavé zkoumat, co to je to „bezduché“, a jak vlastně vypadá to „pečování“. Především k té první otázce: bezduché je zřejmě i neživé, tj. „bez života“, nejen „bez (vlastního) pohybu“. O něco dříve říká Sókratés Faidrovi také to, že „Veškerá duše je nesmrtelná. Neboť co se stále pohybuje, je nesmrtelné; co však pohybuje něčím jiným a jest pohybováno od něčeho jiného, to má ustání pohybu a tím i ustání života“ (dtto III, 245c). Podle Platónem zvolené formulace, přiřčené Sókratovi, by se tedy stále („nesmrtelně“) pohybovalo nejen to, co by ničím (a nikým) jiným nebylo pohybováno, ale ani to, co by samo ničím jiným nepohybovalo: „Jediné to, co pohybuje samo sebe, nikdy se nepřestává pohybovat, protože neopouští samo sebe, nýbrž toto jest i všem jiným věcem, které se pohybují, zdrojem a počátkem pohybu.“ (dtto). Chceme-li tedy věc upřesnit, musíme rozlišit dvojí způsob, jak lze pohybovat něčím jiným: a) takové vyvolání pohybu, které něco ze svého vlastního pohybu předává čemusi druhému a tudíž to ztrácí, takže tím svůj vlastní pohyb umenšuje, a potom b) takové vyvolání pohybu něčeho druhého, které sice onen druhotný, odvozený pohyb způsobuje (je mu zdrojem a začátkem), ale z vlastního pohybu naprosto ničeho neztrácí (právě proto jde v tomto případě o stálý, „nesmrtelný“ pohyb, vlastní pouze „duši“, s ničím „druhým“ nesdělitelný a na nic „bezduchého“ nepřenosný).

(Písek, 070617-1.)